

Nr. 115. Drikkekar av tre

I museene er det bevart mange drikkekar i forskjellige teknikker, hugget ut med jern, svarvet eller lagget, de fleste antagelig brukt i gjestebud. Navn på drikkekar som er oppgitt i museums kataloger synes ofte å være tilfeldige.

Hensikten med denne spørrelisten er å forsøke å få opplysninger om drikkekarenes navn og bruk.

Med drikkekar menes det her ikke bare slike som det ble drukket av, men også de kar som ble brukt til å øse av, helle av og øse med.

Det er gjengitt tegninger av drikkekar i forskjellige teknikker og størrelser, 4 sider etter spørrelisten. Vær så vennlig å legge tegningene ved siden av spørrelisten når De svarer.

Dersom De kjenner andre drikkekar, ber vi Dem om at De lager en enkel skisse.

Mange steder i landet er slike trekar gått av bruk for lenge siden, og vi venter ikke at alle skal kunne svare på spørsmålene.

Men hvert enkelt svar er av verdi, også negative svar, enten det gjelder en eller flere karformer.

Dersom De kjenner skikker knyttet til drikkekarene som det ikke er spurt om i emnelisten, vær vennlig å fortelle om dem.

Dersom de karene De kjenner som regel er dekorert med skurd, maling eller sviing, vær vennlig å anmerke det.

Bruk av øl og brennevin

1. Brukte en øl, tynnøl, spissøl, sirupsøl til hverdags på Deres hjemsted eller ble det bare brukt til særlige (hvilke) anledninger?
2. Var det forskjell på drikkekar til hverdag og til fest, og hva besto forskjellen i?
3. Brukte de brennevin til hverdags på Deres hjemsted, og hva slags drikkekar brukte de til hverdags?
4. Hva slags navn var det på slike hverdagsdrikkekar?
5. Er slike hverdagskar til øl- og brennevinsdriking bevart?
6. Var det noen kar som hadde nøyaktig samme form som drikkekarene, men ble brukt til andre matvarer (skriv bokstaver når de forekommer i tegningene)?
7. Kunne man bruke drikkekarene til noe annet enn de egentlig var beregnet på, f. eks. drikke melk av ølkopp?

Oppbevaring av øl og brennevin

8. Hvor sto vanligvis øltønna?

9. Hvor og hvorledes ble brennevin oppbevart?

10. Hvor ble alle de ovenfor nevnte karene oppbevart når de ikke var i bruk?

Drikkekar til høytider

11. Var det hele sett av forskjellige ølkar ("ølsett") på en gård og hva besto et slikt sett av?

12. Hadde en vanlig gård nok drikkekar til et gjestebud (hvor mange kunne det være), eller hendte det at man måtte låne av andre (hvilke kar gjaldt det i tilfelle)?

13. Var det forskjellige drikkekar for brennevin og øl?

14. Fik kvinnene også brennevin slik som menn?

15. Dersom de ikke fikk brennevin, hva fikk de i stedet og i hva slags kar?

16. Var det forskjell på drikkekar som ble brukt av menn og kvinner?

17. Satt kvinnene ved gjestebud og sammenkomster for seg (ved eget bord, på en benk for seg ved samme bord som mennene, bare ved særlige anledninger f. eks. gravferd)?

18. Hadde en spesielle drikkekar for enkelte høytider, f. eks. ett særlig fint kar som bare ble brukt i jula, eller ett som bare ble brukt i bryllup?

Drikkeskikker

19. Gikk noen kar (hva slags) fra munn til munn?

20. Hadde alle sitt eget drikkekar (hva slags)?

21. Kunne man drikke så meget man ville, eller var det en grense?

22. Hadde man på drikkekarene mål som anga hvor mye man kunne drikke?

23. Hadde man på Deres hjemsted skikken med å drikke velferdsskål (avskjedsskål med den døde), hvordan foregikk dette, hva slags drikke og hva slags kar ble brukt?

Kar til å dele ut drikken og serveringsmåten

24. Hva ble ølet tappet i fra tønna (anmerk bokstavene dersom karet fins i tegningene)?

25. Hvordan ble drikken fordelt i mindre kar ved bordet, hadde man spesielle kar til dette og hva het det?

26. Hvor ble de ovennevnte kar under gjestebudet plassert, sto noen kar på bordet, på benker, på golvet eller andre steder?

27. Gikk en rundt og skjenket brennevin sammen med den som skjenket øl, eller gikk de hver for seg, hva kaltes disse ”embetsmenn”?

28. Var det vanlig at kjellermesteren (øltapperen, eller hva kaltes han) bar ølet rundt og skjenket eller bød fram ølet?

Se: A, 1-2 Kar (ofte med inntrukket munningsrand) hugget ut med teksle, huljern eller svarvet

29. Hva kaltes det, var det ulike navn på store og små?

30. Kunne store kar stå på bordet med øl, ble de fylt fra en kanne eller et annet kar?

31. Hvor meget tok et stort kar vanligvis?

32. Ble ølet øst fra det store kar oppi mindre kar, og hva slags øsekar ble brukt til det?

33. Hva kaltes øsekaret?

34. Dersom det var flere kar, beskriv dem alle, angi helst også størrelsen

35. Drakk man av øsekaret, gikk det i tilfelle fra munn til munn (menn og kvinner)?

36. Dersom øsekaret er avbildet på tegningen, vis til det.

Se: B, 1-2 Svarvet kar, ofte videst ved munningsranden, diameter ca. 30-45 cm

37. Hva kaltes det?

38. Kunne store kar av denne typen stå på bordet med øl i, eller ble de alltid sendt rundt fra munn til munn (menn og kvinner)?

39. Ble karet skjenket fullt fra en tutekanne (ettersom det ble tømt, hvem gjorde det)?

Se: C, 1-2 Mindre svarvede kar med fot og kraftig profil

40. Hva kaltes det?

41. Gikk det rundt fra munn til munn (menn og kvinner)?

Se: D Kar med skålformet midtparti uten bunn

42. Hva kaltes det?

43. Ble det satt frem eller båret frem ved visse anledninger (hva slags), og hadde de noen forklaring på denne form på drikkekar?

Se: E, 1-5 Stort kar med helletut

44. Hva kaltes det?

45. Tappet man øl rett fra tønne oppi dette karet?
46. Sto det på bordet, og helte man fra det opp i mindre kar som en drakk av?
47. Hvordan så de mindre drikkekarene ut (nevnt bokstaven dersom de fins på tegningene)

Se: F, 1-3 Kar av forskjellige størrelser med kort bredt skaft, diameter opptil 50 cm

48. Hva kaltes det?
49. Hvorledes ble det brukt?

Se: G, 1-2 Kar med to rette ører diameter ca. 15-25 cm

50. Hva kaltes det?
51. Hvordan ble det brukt?

Se: I, 1-3 Små kar med hals og hode, eventuelt også hale i form av høne, svømmefugl (and) eller andre dyr (f. eks. vær), med rund bunn eller flat bunn

54. Hva kaltes slike kar?
55. Var de bare til å øse med fra et større kar eller bare til å drikke av eller begge deler?
56. Svømte dei i et større kar eller sto de på bordet?
57. Var det mange slike i et gjestebud?
58. Kjenner De til at de ble brukt til annet enn øl?

Se: J, 4 Større avlange kar av lignende type

59. Hva kaltes det?
60. Hvorledes ble det brukt?

Se: K, 1-4 Små kopper skåret ut av helt tre, med eller uten fot, med eller uten hank

61. Hva kaltes det?
62. Var det mange slike i hvert hus, eller måtte man låne?

63. Skulle det tømmes til bunns, eller var det beregnet på flere?

64. Ble de alltid brukt i gjestebud, eller bare ved særlige anledninger?

Se: L, 1-2 Begerformet kar med fot i ulike størrelser

65. Hva kaltes det?

66. Var de brukt til øl eller brennevin?

67. Skulle de tømmes til bunns, eller gikk større eksemplarer fra munn til munn?

68. Gikk det en rundt og bød hver enkelt å drikke av dette?

Se: L, 3-4 Dobbelt drikkekar, et hulrom i hver ende av begeret

69. Hva kaltes dette?

70. Kunne det ene hulrom være større enn det andre?

71. Gikk det rundt, eller ble det båret frem til hver enkelt?

72. Ble begge deler brukt som drikkekar også når delene var av ulik størrelse, og ved hvilken anledning ble det større eller mindre kar brukt?

Se: M, 1-2 Sylindrisk kar uthulet av helt tre

73. Hva kaltes det?

74. Hvorledes ble det brukt?

Se: N, Rundt kar uthult av helt tre med to oppsvungne hanker oftest med hestehode

75. Hva kaltes det?

76. Gikk det rundt i gjestebudet og skulle hver drikke et visst kvantum, var dette avmerket i karet?

Se: O, Høyt svarvet kar med lokk og håndtak

77. Hva kaltes det?

78. Gikk det rundt i gjestebud og skulle hver drikke et visst kvantum, var dette avmerket i karet?

Se: P, Lavt svarvet kar med lokk og håndtak, med eller uten føtter

79. Hva kaltes det?

80. Gikk det fra munn til munn (menn og kvinner)?

Laggede kar

Se: R, Lagget kar med høye symmetriske utskårne hanker

81. Hva kaltes det?
82. Gikk det rundt bordet eller ble det båret og budt frem til hver enkelt?
83. Skulle man drikke et visst mål, var det avmerket?

Se: S, Lite lagget kar uten hanker, diameter ca. 10-15 cm

84. Er det kjent at en drakk av slike kar?

Se: T, 1-2 Lagget kar med tut og en lenger oppstående stav eller hank, fast lokk med hull til propp

85. Hva kaltes dette?
86. Ble karet som sto på bordet fylt fra dette, eller sto det selv på bordet?
87. Ble det båret rundt og skjenket til folk som drakk rett av tuten?

Se: V, 1-3 Lagget kar med tut, hank og bevegelig lokk

88. Hva kaltes det?
89. Ble karet som sto på bordet fylt fra dette, eller sto det selv på bordet?
90. Ble det båret rundt og skjenket til folk som drakk rett av tuten?

Se: X Lagget kar uten tut, med lokk og hank

91. Hva kaltes det?
92. Ble det drukket av det?
93. Gikk det fra munn til munn (mann og kvinne), eller ble det båret rundt og budt frem?

Se: Y Lavt lagget kar med flere håndtak og tut

94. Hva kaltes det?
95. Hva bruktes det til?

Se: Z Lagget kar med tut og to oppstående ører med hank

96. Hva kaltes det?
97. Hva bruktes det til?

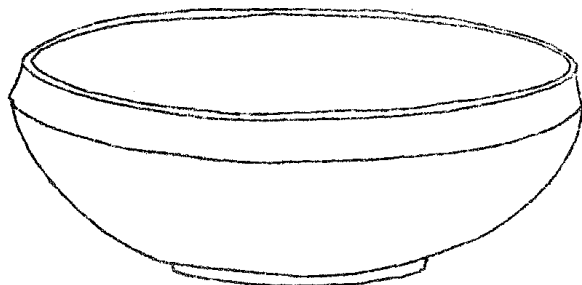
Se: Æ Lagget kar videst oppe med tut nede ved bunnen

98. Hva kaltes det?
99. Hva bruktes det til?

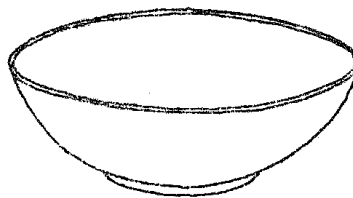
Se: Ø Lagget flaske med lang tut

100. Noen slike flasker er dekorert med malte motiver, hvordan ble de brukt og hva hette de?

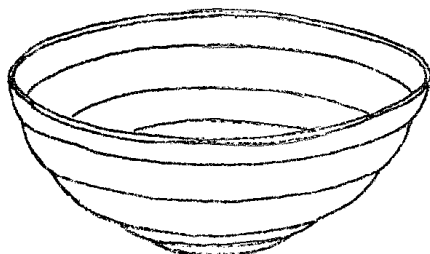
Karene er her inndelt i grupper (A-E), først og fremst etter formen. I noen tilfeller er det også tegnet mindre vanlige varianter. Beskrivelsen i spørrelisten stemmer da ikke alltid med disse.

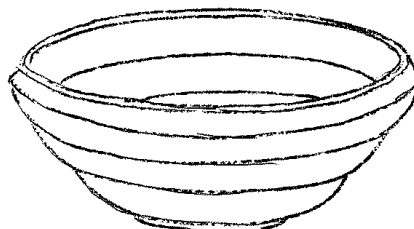
A-1

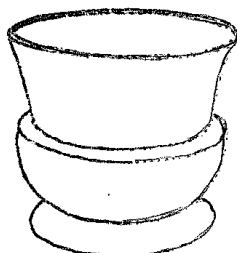
A-2

B-1

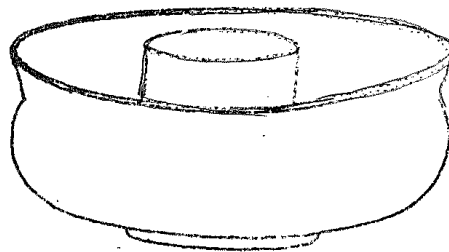
B-2

C-1

C-2

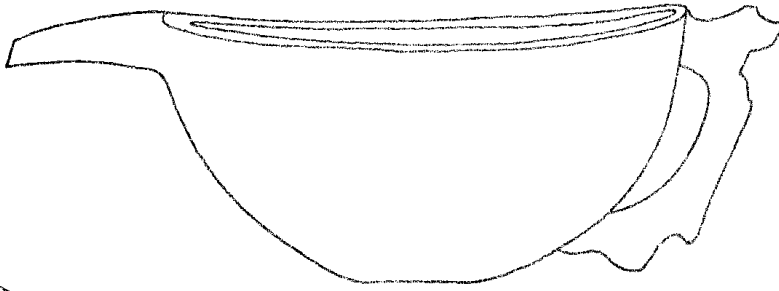
D

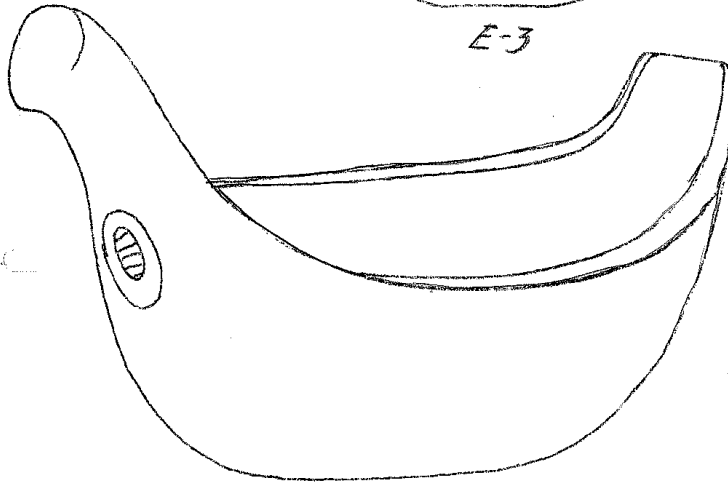
E-1

E-2

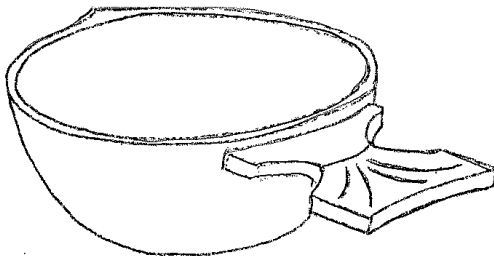
E-3

E-4

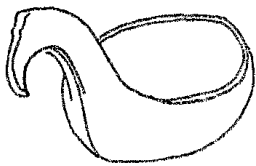
E-5

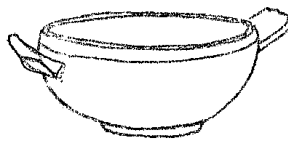
F-1

F-2

F-3

G-1

G-2

H-1

H-2

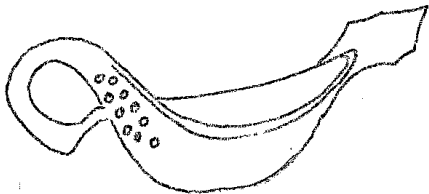
J-1

J-2

J-3

J-4

K-1

K-2

K-3

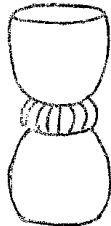
K-4

L-1

L-2

L-3

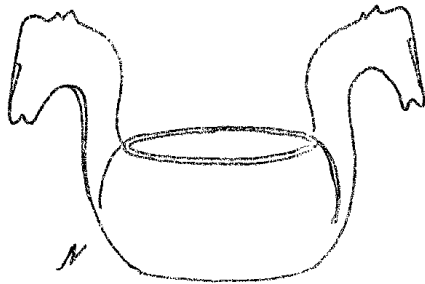
L-4

M-1

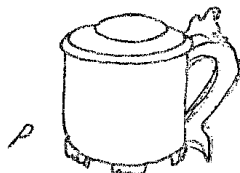
M-2

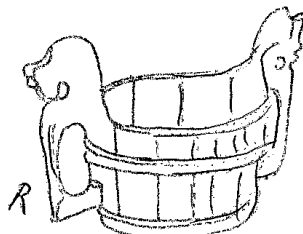
N

O

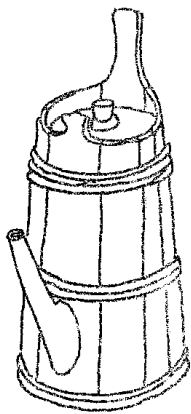
P

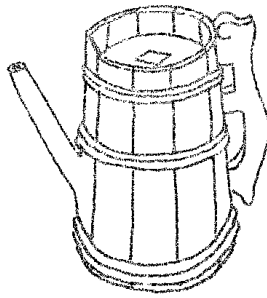
R

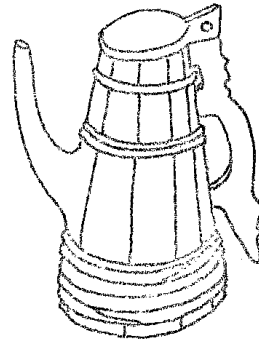
S

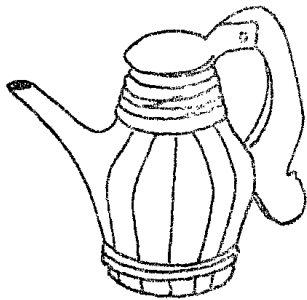
T-1

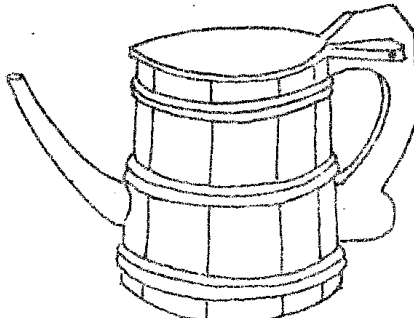
T-2

V-1

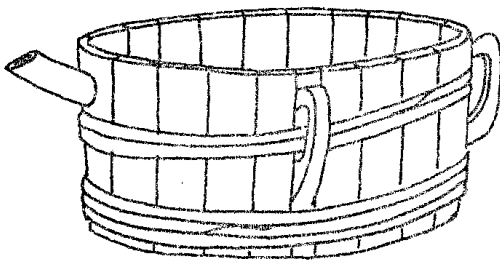
V-2

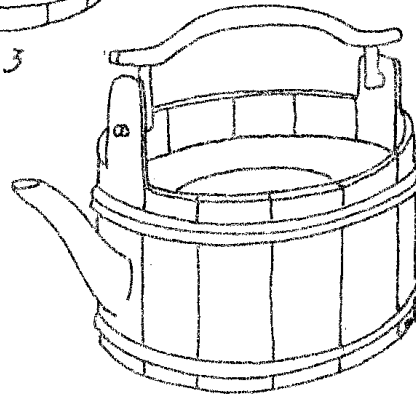
V-3

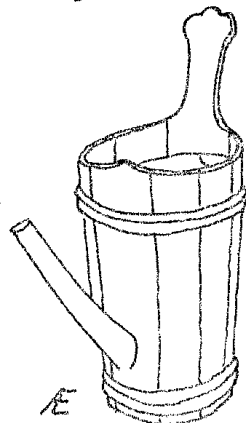
X

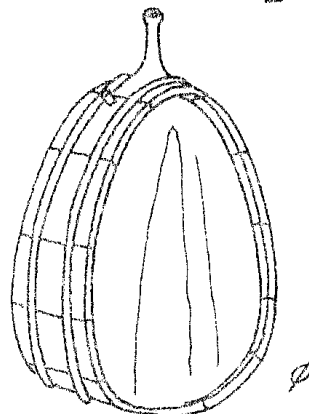
y

z

E

Ø